

תגלית מפתיעה בחורבת מדרס

אורית פלג-ברקת

מבט ממערב (צילום רחפן: דוד בר ורותם שפיים, "אגרו-דרון")

חורבת מדרס (ח'רבת דרוסיה, בערבית) נמצאת כ-15 ק"מ דרומית-מערבית לבית שמש, בשמורת חורש עדולם שבשפלת יהודה. האתר היה מיושב ככל הנראה החל מן התקופה הפרסית ועד התקופה העות'מאנית. שיאו היה בשלהי ימי הבית השני, במאה הראשונה ובראשית המאה השנייה לספירה, עד למרד בר כוכבא. מתקופה זו מוכרות באתר מערכות קבורה מפוארות ומערכות מסתור מסועפות. בתקופה הביזנטית נבנו באתר בתי מגורים וכנסייה מרוצפת בפסיפסים מרהיבים, ונחצבו בורות מים ומערות קבורה. בחודש ספטמבר האחרון נערכה באתר חפירה מטעם המכון לארכיאולוגיה באוניברסיטה העברית, בראשות הח"מ. ממצאי החפירה החדשה מאתגרים הנחות קודמות באשר לחלקים מהאתר.

אחד משטחי החפירה מצוי בחלקו המערבי הגבוה של האתר, הנשקף אל תוואי הדרך הרומית מירושלים לבית גוברין (כיום, כביש 38). החפירות בשטח זה התרכזו סביב מבנה בנוי אבני גזית מסותתות היטב, שחלקו היה גלוי על פני השטח טרם החפירה. מבנה זה זוהה בעבר בידי צבי אילן וחוקרים נוספים כבית הכנסת של היישוב היהודי שהתקיים באתר, לדעתם, בימי המשנה והתלמוד, כלומר במאות השנייה עד השישית לספירה. אולם חפירות וסקרים של אתרים בשפלת יהודה, וגם המקורות ההיסטוריים, מעידים על היעלמותו של היישוב היהודי המשגשג באזור זה לאחר מרד בר כוכבא (132-135 לספירה). המבנה עצמו מעולם לא נחפר, עד בואה של משלחת החפירות הנוכחית.

החפירה העלתה שמדובר במסד אבן גדול, ברוחב 18.24 מ', בנוי קירות גזית מאסיביים שיסודם בסלע האם. חלקו המערבי של המסד השתמר היטב, כולל טיח לבן דקורטיבי המסתיר את החיבור בין גושי האבן. לרגלי המבנה, ממערב, נחשף גרם מדרגות מונומנטאלי שעלה אל המסד. לצדו התגלתה מערכת איסוף מים, המובילה צפונה לעבר בור מים שעומקו יותר משישה מטרים. כלי החרס והמטבעות שנמצאו בתשתית הרצפה מתוארכים למאות הראשונה והשנייה לספירה, ומכאן שהמבנה נבנה לכל המוקדם במאה השנייה. פריטים אדריכליים מעוטרים שנתגלו במבנה ובסביבותיו תואמים למסורת הרומית האופיינית לאזורנו במאות השנייה והשלישית לספירה. המבנה יצא מכלל שימוש לכל המאוחר במאה השישית לספירה.

אופיו האדריכלי של המבנה – ניצב על גבי מסד מוגבה ומעוטר בעיטור אדריכלי עשיר – מאפיין מקדשים פגניים בתקופה הרומית. זיהוי זה אינו ודאי, שכן עד כה טרם נמצאו ממצאים כגון כתובות הקדשה, פסלים או מנחות שיכולים להעיד על שימושו של המבנה. להבנת זהותו של המבנה נודעת חשיבות רבה בשחזור התמונה של חידוש היישוב הכפרי בשפלת יהודה, לאחר חורבנם של היישובים היהודיים ונטישתם בעקבות מרד בר כוכבא. החפירה המחודשת נעשתה בשילוב טכנולוגיה מתקדמת לתיעוד, דוגמת יישומון (אפליקציה) לתיעוד יומי ומסד נתונים במחשב לוח (אייפד) וכן צילומים מהקרעק ומהאוויר (באמצעות רחפן) המאפשרים שיחזור ובניית מודל תלת-ממדי של השרידים הנחשפים בחפירה. בכוננת המשלחת לשוב לאתר ולהמשיך לחשוף את צפונותיו.

(צילום: טל רוטבסקי)

ד"ר **אורית פלג-ברקת** – חברת סגל במכון לארכאולוגיה באוניברסיטה העברית, מתמחה באדריכלות ואמנות של התקופה ההלניסטית והרומית. מנהלת חפירות ארכאולוגיות בחורבת מדרס ובעין גדי.

לעיון נוסף

1. ב' זיסו וע' קלונר, "חורבת מדרס (ח'רבת דרוסיה): בחינה ארכאולוגית וגאוגרפית-היסטורית מחודשת של היישוב בשלהי תקופת הבית השני ובימי מרד בר-כוכבא", בתוך: חידושים בחקר ירושלים הקובץ השישה-עשר, רמת גן 2011, עמ' 231-253.
2. י' שצמך, "הורדוס, מרשה וחורבת מדרס", ירושלים וארץ ישראל, 8-9 (תשע"ג), עמ' 135-164.

מחיר: 35 ש"ח

הדפסה: נובמבר 2016

0 2220003708 2

דאנאקוד 222-3708